

Dārgakmeņi leišmalē

Interesanti ir braukt pa vietām, kur kādreiz staigājuši populāru rakstnieku grāmatu varoņi. Ceļi, kas ved uz Neretu, ir Jāņa Jaunsudrabiņa ceļi. Rau, val tur purvainē ganāmpulku negatīva Sudrabiņa Jancis, kad no Baltās grāmatas jau bija iegājis Zaijā? Pats lielākais ceļš, līcu loču vidamies cauri clematam, vienā vietā it kā piekusis apstājas. Priekšā — tilts, labajā pusē tālo Susejas upīte, bet kreisajā pusē, uzkalnā, Neretas vidusskolas baltā trīsstāvu ēka...

Esmu atbraucis pie sava bērnības drauga. Kas saskatīs tos kuģus, ko laidām «jūrā», kad lielās lietāvās ūdens aumajām līja pāri mājas pajumtē noliktajai veļas balijai? Bērnības fantāzija pat mazu toverīti prot uzburt par okeānu!

Daudzus gadus vēlāk netālu no Dubnas deltas, kur upe, pati savu ūdeņu šalkoņā it kā apdullusi, ietrlecas Muižas pussalā un pēc tam saplūst ar Daugavu, mēs skolas dārzā stādījām ozoliņus... Izlaiduma klase. Lai aug! Piemīpal. Uz rātīņu burtiņas lapas uzrakstījām savus vārdus, lielākām šo papīra vistokliti pušķelē un pametām to zem jaunā ozola saknēm.

Cilvēkiem jau ozola mūža nav.

Pagājušajā vasarā biju skolas dārzā. Absolventu stādītā ozoliņi aug. Arī mūsējais. Bet cilvēki? Par Pēteri zināju no avīzēm to, ka viņam piešķirts Latvijas PSR Nopelniem bagātā skolotāja nosaukums. Viņš ir gados viens no visjaunākajiem nopelniem bagātajiem mūsu republikā.

...

Skolotāju istabā pie gara galda dažas sievietes sagumušas pāri zili vākotu burtiņu kaudzēm...

— Jūs gribat satikt biedru Skrupski? Direktors pašreiz ir stundā. Nāciet tik uz kanceleju! Pēc divdesmit minūtēm būs zvans...

Uz masīvas «Moskva» rakstāmmašīnas melnbaltos taustīgus klābina grāmatvede. Skirstu jaunāko rajona laikraksta numuru. «Padomju Daugava» publicējusi plašu partijas konferences atreferējumu. LKP Jēkabpils rajona komitejas iocēkļu sarakstā ir arī Pētera vārds... «Interesanti, kurš pēc skaita viņam šis sabiedriskais pienākums.»

Bet tur jau viņš nāk, ļoti tiešu, atklātu skatlenu un ilgi krata man roku savās raupjajās plaukstās, kuras radušas gan vēzēt alrus, gan saturēt smagās automašīnas stūri, rādītāju ģeogrāfijas stundā pie kartes, alpīnista cirtni, disku, basketbola bumbu, makšķeri, fotoaparātu...

— Nemaz nebrīnies, — atnācējs saka. — Uz direktora kabineta tevi nevedīšu, jo... man jau tāda vairs nav.

— ???

— Kad aiziesim uz mūsu skolas bibliotēku, tev viss kļūs saprotams.

Pēc pēdējās mācību stundas mēs tur alzejam. Trīs nelielas istabās, kur izvietots daudz dekoratīvo augu un ziedu, grāmatu kalni it kā leaug tieši griestos Divdesmit četri tūkstoši sējumu. Te ir klusinātas balsis un klusināti soļi, te nāk skolēni: pirmajā istabā — paši mazākie, nākamajā — vecāko klašu audzēkņi, bet pēdējā — vismazākajā — pedagogi.

Tā, šķiet, ir viena no lielākajām lauku vidusskolu bibliotēkām Latvijā.

— Te nu kādreiz bija... mans kabinets. Bet tu taču zini, cik ļoti mīlu grāmatas, un neviens, ja pateikšu tev šoreiz pavisam «sirmu» patiesību: šķiet ir tas pedagogs, kas ar savām «vāji-bām» nesaindē skolēnus! Un VIŅIEM te patiešām ir labi, bet es pats tāpat izlieku... kancelejā.

— Pag, pag, bet tad taču...

— Ā, svinīgums, reprezentēšanās un masīvais direktora klubkrēsls? Tā mums patiešām trūkst. Tomēr pavēro kādu laiciņu bērņus: viņi lenā un jūtas kancelejā pat labāk: brīvāk un vienkāršāk... Bet inspektori un citi mūsu viesi — vai viņi maz pie kabineta rakstāmgaldiem izsēdējušies? Mēs tos uzņemam pa neretiešu modeli — ejam pat ķert Susejā vēžus! Arī par darbu tādās reizēs var no sirds izrunāties.

Sajā zinā leišmales laudis nav kļuvuši citādi kā tad, kad Jaunsudrabiņš vēl staigāja gar ūdeņiem ar makšķeri pār plecu. — labprāt vēž, ķer zivis.

Vidusskolas direktors, kas pats bērnībā krustām šķērsām izbraukājis Daugavu tēvam līdzī, reiz gribējis clemata laudis leprlecēt — sagādāt viņiem labu pārsteigumu. Vinpus ceļam, tieši pretī skolai, upītē salaiduši vēžu mazulius. Lai savairojas. Vēlāk sākuši ķesēlēt. Tavu brīnumu — neviena paša čakarna! Bet puikas nākuši no kaimiņiem un stāstot: šiem tur pierobežā upē vēžu ka blez!

— Aizčapojuši bija, nepateicīgie, — mans vārda brālis errojas. — Es piedzīvoju te tādu izāžanos ihtioloģijā kā toreiz uz skatuves «Zvejnieka dēla»... Varbūt atceries?

Atceros, godrīgais, vīrišķīgais Kļavas Oskars tehniskuma dramatiskajā kolektīvā bija viena no mīļākajām Pētera atveidotajām lomām viņa visai bagātajā «aktiera mūžā». Izrāde pēc izrādes. Visas veiksmīgas. Bet reiz... «skatuves strādnieki» (tādi paši pusaudži kā mēs!) brīsmīgi pārcēnās. Viņiem gan uz vienu, gan uz otru pusī gar skatuves slēnu bija vīgli jāvelk uz audekla uzgleznoto jūru, lai viņi zibētu... Savus «ruļļus» vīri par stipru bija pavīkuši, un «jūra» pušu gan! Tieši tāda brīdī, kad mūsu Oskars meta patiesību acīs pašam «lašu karalim» Garozam! Zālē smiekli.

... Lēnām nolaižas vakars pār Neretas clematu. Arā sprēgā sals, un pie debesīm jau mirguļo tūkstošiem mazu zvaigzņiņu. Pa dienu skolēni sakrāvuši milzīgu bērza malkas grēdu, no kuras, mums nākot, aizlaižas vecs izspūris stils.

— Nu man būs jāiet uz treniņu. — Pēteris saka. — Ja tev ir pacietība, nāc līdzī! Man ar mazaļiem «jānoņemam» četras stundas...

Viņš veikli aug kājās nedaudz apvalkātas kedas, kas līdzējušas ģeogrāfam izstalgāt tūrista takas pa Karpatiem, Perekopu, Jaitu.

— Redzi, bez sporta — nevaru... Esmu viņiem te tāds kā sabiedriskais treneris.

Mēs ienākam zālē, kur ir seši basketbola grozi un tik daudz entuziasma, kā tas mēdz būt, ja kopā sanākuši pionieri, no kuriem daži tikai nesen vēl atvadīties no oktobrēniem. Trešās un ceturtais klases puīši. Toreiz, kad skolā divus gadus pēc kārtas basketbola dienā viesojās slavenā Eiropas kausa gvarde ar Krūmiņu, Valdmani un Muļnieku priekšgalā, Neretā viņiem gados tik jaunu groza bumbas entuziasmu vēl nebija.

«Kas tas? Varbūt jauns mana bērniņas drauga eksperiments, kā izaudzināt stiprus raksturus?»

— Tu jau zini, ka nevaru ieredzēt činkstētājus un glēvuļus. Jauniešiem jābūt stipriem kā jūrniekiem. Bet padomā tikai, cik lēni tomēr jaunais ļauz dzīvē veco, senos aizspriedumus! Labi cilvēki ir uzrakstījuši labas grāmatas par sporta izcēlo nozīmi mūsdienu cilvēka dzīvē. Miljoni jau pārliecināti, bet daudzi vēl jāpārliecina, ka ne slēpot, ne peldēt, ne vingrot nav kaitīgi! Zinātnieki, ārsti pierāda, ka sports ir veselības vitamīns un īsts elksīrs arī cilvēka gara vingruma saglabāšanai, bet vēl atgādās, ka atnāk uz skolu bērni ar izziņām par atbrīvošanu no obligātajām fiziskās audzināšanas stundām. Gādīgie vecāki «izklāpātojuši» no kāda «lādīga» daktera.

... Sporta zāle dimd no bumbu drībļa un zēnu elastīgajiem palēcieniem, metot grozā. Ar patiku vēroju šī treniņa skaistumu, un brīžiem tāda sajūta, ka tūlīt pats metīsies viņu vidū — ar visiem lēlas apaviem!

— Tad pasaki man, kā savu taisnību pierādīt? — atgriežies uz brīdī zāles malā. Skrupskis saka. — Ar pavēli? Pavēles nepārliecina. Varbūt dot sīrniņu ieteikumu lasīt to, ko par harmoniskas attīstības nepieciešamību sacījuši izcili cilvēki? Daudzi tāpat neizlasīs! Ļaudis labāk notic tam, kas ir tikpat kā taustāms. Tie mani zēni, kas te trenējas zālē, protams, izaugs atlētiskāki, skaistāki, veselīgāki par saviem vienaudžiem, kuriem vecāki dāsnī gādā izziņas... Lai tad redz un salīdzina!

Mūsu skolā vēl tagad strādā kāda sieviete, kas ir bijusi pati pirmā sportiste clematā!

Kādas gan vārdu dubļotās plikas savā laikā viņai nav metuši tālaika mēlnestgie mīetpilsopi! Sieviete, kas sportojot kā vīrietis, esot kaut kas brīsmīgs, gndrīz vai padzenama. Un tad šī jaunā, simpātiskā, pārgalvīgā sportiste metusi vēl lie-

lāku izcīnījumu aizspriedumu važās salīstītajām tenku vācēm. Viņa izgājusi sporta tērpā pašas clematā lēlā.

Jaunatne viņu saprata, un sportot sāka arī neretītes.

... Alzrīt trešā nodarbību stunda, un trenerim jau pierē stīkiem sviedru pilieniem plerābusi. Ar žonglīera izveicību puspietupienā bumbu apkārt sev drīblē augumā neliels zēns. Viņi visi te vēl lēlu fizisku darbu, tomēr nodarbības norisē ir tik daudz emocionālu vingrinājumu, ka puīši «nenolūta».

Kamēr, pēc izlozes, «bezkrēji» (tie, kas atšķirības labad spēlēs bez sporta krekliņiem) ģērbjas, mēs abi turpinām aizsāktos sarunu.

— Galvenais, esmu pārliecināts, ka viņi nebūs činkstētāji, izaugs spēcīgāki un... godīgāki —, direktors, uzkarinādams svīpi kaklā, saka. — Varbūt esi domājis, kādēļ gan jaunieši tik ļoti iemīl Viņa Lāča grāmatu varonus? Taču ne tikai interesanto biogrāfiju dēļ! Visi viņi — Oskars, Voldis Vitois, Lūdums... varbūt tieši tādēļ iespēj būt tādi cilvēki — ar bezgala bagātu un skaistu garīgo pasauli, kā arī fiziski viņi ir ļoti vīrišķīgi, stipri? Tādi neelocīsties, tādi nečinkstēs...

Un padomā vēl, kur gan mums tādi «jeļpi» radušies (sevišķi daudz tādu redz pie jums Rīgā): slāji jaunieši pa lelu, kūkumu uzmetis, rokas bikšu kabatās sabāzis, smēķi zobos... Bāis, daudz cigarešu izkūpinājis. Tā vien liekas, līdzko tādām uzpūtīs stiprāks vējš, tā šo gāzīs... Un, zini, uz šiem ļoti sliktas stājas izkēmotiem «varoniem» es aizvien noskatos ar tādām kā aizdomām. Liekas, sliktis puisis, varbūt pat... zaglēns vai huligāns!

Sals pa nakti sakrāsojis izteiksmīgus ledus ziedus istabas logos. Palejā, baltiem sarmas matiem apauguši, stāv lēlie bērzi, bet pie paša loga jau atkal atlaidušās dzeltenvēderainās zilītes. Divi lēli stīji, uzmetušies uz malkas grēdas, ar skaudību nolūkojas, kā tās naski iespurdz glītās mājīnās, kurām celuloida jumti. Un nu tik šīs naskēslas ar sēklām, ko tām sabēris Pēteris.

— Kad šo gardēžu ēdienkartē bija arī tādas delikateses kā ķirši un linsēklas, tad te nez no kurienes atlidoja... dižknābji! Ornitologi apgalvo, ka Latvijā šo putnu neesot daudz.

Ļoti interesants tāds putnēns: pats mazlīš, bet knābis — liels. Knāks, un ķiršu kauliņš zem tāda snīpja cirtītena uzreiz puši!

Zem skolas ābelītēm liču loču pa nakti cilpas sametuši zaķi. — Paklāu, tu tikmēr šo «varzu» barosi, kamēr uz skolu sāks nākt arī pelēcī un brīeži! — es saku.

Direktors bīrdina sniegā maizes drupačas un smejas:

— Un val nebūtu labi? Mēs tad varētu pacienāt vīsus ar aļņa gaļu! Pat vienu vecu lūsi nesen Rītes mežos nometījām. Varbūt redzēji avīzē? Fotografā bija aizsūtījis.

— Bet kā tad, medniek, paliek ar aizliegumiem un medību kalendāru?

— O, par neretīšiem varī būt droši! Ne mums malu zvejnieku, ne mednieku. Tos izmācām.

Pie direktora dzīvokļa durvīm kāds paklusi klauvē. Istabā ienāk sasārcis puīšelis un skaļi stāsta:

— Lūdzu, skolotāj, šis te nav mans pulkstenis! Pārņācu mājās no treniņa un skatos — manā bikšu kabatā svešs pulkstenis!

— Labi. Paldies, ka pateici. Noskaidrosim. Tagad ej vien uz stundu.

Gadījums drīz noskaidrojas. Kāds no vecākās grupas zēniem steigdamies ielīcis savu rokas pulksteni... kaimiņa bikšu kabatā!

— 11. klasē stundu vadīs... skolniece. Ja tas tevi interesē, tad...

— ???

(Turpinājums 2. lpp.)

(Turpinājums no 1. lpp.)

— Arī neliels... pedagoģisks eksperiments. Par tādām lietām dažreiz no izglītības nodaļas var pat dabūt tādu «vēju», ka tikai saturies! Vieni gadu tā arī bija: gan rāļeni, gan apbalvojumi un uzslavas. Patēcību tomēr bija vairāk! — Jaunais nopelniem bagātais draiski iesmejās, tad īsti sportiskā vingrumā pagriežas uz dārza pusi, un letriec sniega pikā tieši anegavīram pierē.

— Bet, kā saka, ja vienmēr no vilka baidīsies, tad nekad mēžā neieies!

— Lūdzu, skolotāj! — kad ieejam gaitenī, Skrupski uzrunā kāda no audzēknēm. — Kurus no mūsu klases šodien lai izsau-

— Tā... Izsauciet Viktoru Zapčērinski, Astrīdi Dambrāni un Ausmu Jastsoni.

Noskan zvans. Sākas neparasta, bet ļoti interesanta stunda. Viktors sapņiem divnieku un «skolotāja» — Arīja Osīte — viņu atstāj pēc stundām. Astrīdei — pieci, Ausmai — arī pieci.

— Kādu atzīmē līksim skolotājam? — kad Osīte beigusi jaunās stundas izklāstu par Baltkrievijas PSR iedzīvotājiem un saimniecību, direktors jautā.

— Teicami! Teicami! — klasē vafrāki skolēni kļusi, tad skaidrāk saka.

Atceļ uz Rīgu es vēlreiz pārdomāju, kādēļ šī stunda 11. klasē man patika. Par maz būtu sacīts — patika. Tā bija lieliska. Bet kādēļ? Vai tikai tādēļ, ka to uz teicami bija novadījis vīdūvēja skolniece? Tā var būt arī nejaušība. Bet vispār šis eksperiments? Taču ne pedagoģiju mācījušies studenti nostājas visas klases priekšā... Un tomēr — labi!

Tie audzēkņi, kas interesējas par skolotāja profesiju, sagatavojoties un vadot stundu, paši tieši var pārliecināties, «kā man ietu, ja es būtu skolotājs».

Skolotājam, savukārt, rodas laba iespēja pavērot audzēkņu pedagoģiskās dotības, viņu tiešo attieksmi pret saviem biedriem. Vēlāk stundā novēroto labi var izmantot audzināšanas darbā.

— Pats gandrīz nekad stundās neiejaucos, tikai nobeigumā analizēju, novērtēju.

Katram skolēnam jāsatavot un jānovada viena ģeogrāfijas stunda.

... Ir vēls, un skolā viss apklusis. Nav pat ierastā trokšņa sporta zālē.

— Pavasarī zālē mēs pārkārtojam eksāmeniem. Audzēkņiem tā daudz ērtāk, svinīgāk, nekā tik ierastajās nelielajās klasēs.

Bibliotēkā Pēteris grib sameklēt kādu jaunatnes laikrakstu ukraiņu valodā. Redzu: uz grīdas — divi lieli futiāri. Tādos pašiem laikam mūzikai liek savus instrumentus.

— Vai tad arī tu būtu sācis... — es brīnos, zinādams, ka šajā skolotāju ģimenē (direktora dzīvesbiedre Vincentīne ir bioloģe) abi pulkas — Juris un Pēteris — spēlē skolēnu orķestri.

— Nē, kori gan dziedu... Bet šajos ievāros — mani teleskopā. Kad braucu pa rajonu uz ateisma priekšīstajumiem, aizvien tos ņemu līdz. Viena lieta ir, ja stāsti un skaidro, ka «relīģija mānī vien ir», bet pavisam kas cits, ja paaugstinā kādu vecāku pie tāda teleskopa.

«Vai, dieviņ, vai tad otrā pusē arī būtu mēness?» — klausītāja redz lielu zvaigzni un brīnās. Tad sāk domāt. «Varbūt tam Gagarinam taisnība, ka izbraukājies pa debesīm un neviena paša enģeļa tur nav saticis!»

Lauku ceļi. Kolhozu klubi. Desmitiem stundu aizrit tādās sarunās ar tiecīgajiem.

— Antāns, Daudzesas skolas direktors, pa vienu rajona stūrī. Skrupskis — pa otru, tā viņi te ņemas, — tiku dzirdējis Jēkabpili.

— Kad pastāstu to, ka pusaudža vecumā pats esmu dziedājis baznīcas kori, neviens netic. Brīnās. Laikam domā, ka mānos. Protams, pasaules uzskatu cilvēks neizmaina uzreiz un neizmēģina to tik viegli kā novalkātu cimdu. To zinu pats, to atceros arī runājot ar ļaudīm. Bet dzīve? Fakti bagātība? Tā cilvēku pārliecina un spriež taisnīgu tiesu vecājam. Vēl pirms mācījamies politekonomiju, biju lasījis kāda teologa «zinātniskos darbus», kuros reliģiskajām dogmām bija mēģināts dot zinātnisku nopa-

DĀRGAKMEŅI LEIŠMAĻĒ

matofumam. Bet vai šis «patiesības» no grāmatām «Kas ir pasaule?» un «Kāpēc jātic?» un visa agrāk uzkrātā ideālistiskā pasaules uzskata bagāža neizšķīda kā ziepju burbuli, iepazīstoties augstskolā ar sabiedrības attīstības likumiem, ar īsti zinātnisku pasaules uzskatu? Tā tam vajadzēja notikt.

Tādās zvaigžņotās naktīs, kad debesis redz mirgojam miljardiem citu pasaulu, cilvēki nereti daudz domā. Par dzīves liecību un savu parādu dzīvei. Kaut kas «gruzdēt» sākot arī manām bērniņas draugam. Tas varbūt no tā, ka studiju gados kādu laiku viņš praktizējies LVU observatorijā, kur strādā leverejām zinātnieki. Bijuši iespēja pat palikt tur darbā pēc augstskolas beigšanas. «Zvaigžņu tornis» gan vilinājis, gan baidījis. Atteicies.

— Un tagad to rūgti nožēlo? ... «Griešlī», ko esi sasniedzis, jau tev par zemiem ... Meklē plašumus, vai ne? — es viņam uzbrūku.

— Nē.

— Un tomēr!

— Nē, nē! Tas ... Ir citādi.

— Kādēļ tad observatoriju atcerējies?

Pēteris Skrupskis ilgi ilgi domā, šķiet, ka viņš raugās vienā punktā istabas kaktā, kur sasieti dažāda lieluma bambusa mēķerki.

— Redzi, draugs, domas sāk vibrēt spraigāk no tā vien, kad iedomājos par to, ka kaut kas no cilvēka prāta lieluma jau atrodas uz Mēness!

«Zvaigžņu cilvēkus» tomēr aizvien biežāk atceros ne jau tādēļ, ka viņi tagad «modē», bet gan tādēļ, lai pašam savas dzīves nelielais dīkītis jau nelīkto kā okeāns. Nedrīkstam, kā saka, sākt stāvēt ērtajā žaklīstajā, atpūsties, kad jāskrien. Vai tu redzi šo vēstuli? To man atsūtīja kāds paziņa, maskavietis. Viņš pedagoģisko zinātņu doktora disertācijai vāca faktus arī no Neretas skolas dzīves (par audzināšanu darbā). Viņš mani pierunā iestāties aspirantūrā Pedagoģisko zinātņu akadēmijā. Sīrsnīgi to iesaka.

Varbūt tā arī darīšu — samācīšos pamatīgāk svešvalodas un, ja mūsu Izglītības ministrija atbalstīs, braukšu! — neretietis domīgi saka.

— Tev tālrunis ... Cik velnišķīgi īss mūžs mums katram dots (arī tiem, kam jau astondesmit)! Tik, cik izdodas padarīt, cik laikam arī esi dzīvojis? Tie, šķiet, ir vienīgie «svāri» novērtējumam. Vienīgi ...

— Bet var arī tā: visu dzīvi gūdi slāt pa pasauli (kā tie «Jefiņi» tur pie jums Rīgā) ... Kad atpapas, ir jau par vēlu.

Varu viņam tikai piekrist.

— Val atceries, kā pirmajā padomju varas gadā daudzi mūsu klases zēni runas korī deklamēja Leonu Paegli? Katrs pa teikumu, kam nu kurš ... Viens sacīja: «... es par lielu kuģotāju kļūtu, visas zemes apbraukātu!»; vēl cits sīkā balstīnā: «... karalim galvā liktu, princesiti apprecētu!»; un, visbeidzot, tu: «... bet es paliktu par vīru, kas pret netālsnību karo, gribētu, lai zemes virsū visiem laime smaida!» Un par šiem vārdiem mēs tevi toreiz apskaudām, — es saku.

— Bet vai atminies, kā rakstījām pašu pirmo domrakstu «Mani nedarbi»? — Pēteris smejas. — Kā īsti bija?

— Nedarbi man iznāca pēc tam ... Uzrakstīju vīnu, ka skolā ... salauzis solus. Nepatika. Es taču nebiju nekāds trakuļis! Otrs domraksta variants, jā, tā bija cita lieta: kamēr citi skolā, es pastaigājos pa tirgu, kur ir cirks, lačī un «nāves brau-

cēji» ... To par tiem soliem izlūdzās no manis kaimiņu Francs. Kad paziņoja mums abiem pirmo domrakstu atzīmes, starpbrīdī no priekiem patiešām gandrīz salauzu solu!

— Un kā mēs reiz ple rījas mūriem izkāvamies ... Velns parāvis, nu gan esmu aizplāpājis! — ieskatījies pulkstenī, Pēteris Skrupskis iesaucās. — Man taču bija jābūt kultūras nama uz tiesu! Esmu tāds kā šī ciemata sabiedriskais prokurors.

Mēs izejam uz ieleja. Snieg. Lielām, lipīgām pārsļām. Skolas ēka, sniega plīvurā tinusies, peld kā balts kuģis ar daudzām ugunīm ...

Bet vai šis «kuģis» uz nākotnes krastu neved trīs simtus dārgakmeņu? Trīs simtus skolēnu. Trīs simtus jaunības sapņu. Trīs simtus potenciālu personību no «lelšmales». Ja vien ...

Sorti draugs man parādīja savu lielo kalnu ležu un minerālu kolekciju. Spats, azbests, topāzs, marmors, Perekopa laukakmens, krīts ... Parastie leži un dārgakmeņi. Kaste pēc kastes.

— Kolekcionēšana arī skolēniem iepatikusies. Braukājam savā mašīnā pa ceļu ceļiem un sakrājas ... Lai krāj. Labāk pazīsi ģeoloģiju.

Pēteris pasvārsta plaukstā iesārtu marmora šķembu un piebilst: — Ģeogrāfijas mācību programmā tas, protams, nav paredzēts. Tāpat kā bioloģijas stundās neviens neprastā eksperimentēt ar hibrīdiem, par ko mūs kāds «zinātnieks» tik nežēlīgi izsmēja.

Tas notika pirms dažiem gadiem. Kāds augstas skolas beidzis biologs, padzirdis par Neretas skolēnu eksperimentiem agu krustošana, uzsnāpa sarkasma plesātinātu repliku. Un ar to pašu «zinātnieks» grandiozi izblāmējās. Izrādījās, ka jaunie naturalisti jau bija paveikuši vairāk, nekā replikas autors bija varējis iedomāties. Tagad kukurūzas šķirni «Neretas hibrīds» zina visā zemē; to var redzēt PSRS Tautas sasniegumu izstādē Maskavā, kur ir arī neretiešu eksponāti. Jauno naturalistu darbs ļoti atzinīgi novērtēts. Skolu zinātniskās pētniecības institūts viņu pieredzi apkopojis brošūrā, ar nosaukumu «Neretas kukurūza».

Pirms nebiju izlasījis šo brošūru, nezināju, vai uz tiem svariem, kur vērtē cilvēka dzīvi, būs arī vēl kāds grams no mana bērniņas drauga — meklētāja dzīves. Izlasīju un visu sapratu, jo pajautāt tieši kautrējos. Brošūras nobelgumā autors rakstā:

«Neretas vidusskola sniedz metodisku palīdzību izmēģinājuma vadīšanā arī citām Jēkabpils rajona skolām. Gan biedre Kundrāte, gan arī skolas direktors Skrupskis, kas bioloģijas skolotājam ir galvenais palīgs un arī aizstājējs, izklāsta savu pieredzi dažādos semināros, metodiskās apvienībās un komisijās. Arī dažādās izstādēs neretiešu stendi rāda panākumus izmēģinājumu darbā».

Es valrs nejautāšu Pēterim, cik viņa darba nedeja dienu, jo tagad esmu redzējis, ka ļoti plašs skatījums pasaulē var būt cilvēkam, pat ja viņš neskatās no observatorijas torņa. Arī Neretas zemenē, kur «Zaļās grāmatas» Sudrabiņu Jancis Jurgu dienā redzēja «mūsmājas» no «tra zelta un sudraba izlietas», viens spēj sameklēt tikai vienkāršus ležus, bet citam, palūk, dārgakmeņi!

Kur tad ir tava parastā ikdiena, Pēteri? Varbūt tā paslēpusies aiz baltās skolas sienām? Pasaki man! A, tu šoreiz klusē ... Nav pašam ko teikt? Nu, tad klausies: parastu ikdienu tev ne-maz nav. Neviena diena tev nav bijusi līdzīga pārējām (tā ir!), un tādēļ tās visas ir interesantas, visas lielas kā zvaigznes, ja tās aplūko caur taviem teleskopiem.

P. VILCANS